

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40.
2. Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров’я” від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №4
3. *Иванюшкин А. Я.* Профессиональная этика в медицине: (Филос. очерки) / А. Я. Иванюшкин ; АМН СССР. – М. : Медицина, 1990. – 220 с.
4. *Куртц П.* Запретный плод : Этика гуманизма / Пол Куртц ; пер. с англ. И. В. Куквакин ; общ. ред. В. А. Кувакин. – [2 изд., испр.]. – М. : Рос. гуманист. о-во, 2002. – 222 с.
5. *Москаленко В. Ф., Попов М. В.* Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми / В. Ф. Москаленко, М. В. Попов. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 218 с.
6. Смертність серед українців зростає / Портал неополітичних новин NGO.DONETSK.UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ngo.donetsk.ua/ukrsociety/1846>.
7. *Сенюта І. Я.* Медичне право: право людини на охорону здоров’я : монографія. – Львів : Астролябія, 2007. – 224 с.
8. *Шерман С.* Эвтаназия / С. Шерман [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.lenta.ru/dossier/11-03-1999_eutanasia.htm#hist.

Ковальчук Я. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

МОЖЛИВІ РІЗНОВИДИ ЗМІНИ ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ЧАСТКИ В СПАДЩИНІ

Як уже ми з'ясували, розміру частини спадкового майна, на яку не впливає принцип свободи заповіту, не притаманна сталість. Які саме можливі види зміни величини обов'язкової частки в спадщині?

Зміст спадкового законодавства нашої держави передбачає чітку відповідь на вищезадане запитання. Зокрема, згідно з абз. 1 ч. 1 ст. 1241 ЦК України розмір обов'язкової частки може підлягати тільки зменшенню [1].

Ідентичний підхід дублюють підзаконні акти. Зокрема, можливе зменшення величини обов'язкової частки закріплене абз. 6 п. 19 Постанови Пленуму [2] та абз. 8 п. 4.3 п. 4 § I р. 3 ч. III Методичних рекомендацій [3].

Станом на сьогоднішній день, доктриною спадкового права не закріплено єдиного загальноприйнятого підходу щодо з'ясування шляхів встановлення несталості тієї частини спадкового майна, на яку не впливає свобода заповіту. Зокрема, можна констатувати беззаперечну наявність в юридичній літературі двох діаметральних протилежних точок зору стосовно з'ясування різновидів зміни величини обов'язкової частки в спадщині. Ознайомимось детальніше зі змістом вищевказаних наукових концепцій.

3. Ромовська стверджує про те, що на підставі ухваленого судом рішення розмір частини спадкового майна, на яку не поширюється свобода заповіту, можна як зменшувати, так і збільшувати. Наведений доктринальний підхід вказаний вчений намагається довести за допомогою таких суджень.

Абз. 2 ч. 1 ст. 1241 ЦК України не передбачено право суду своїм рішенням збільшувати розмір обов'язкової частки в спадковій масі. Однак, відсутність законодавчого регулювання наведеної ситуації підлягає певному вирішенню. Зокрема, згідно з ч. 2 ст. 8 ЦК України вищезазначена проблема може бути подолана завдяки аналогії права. Іншими словами, "обов'язковий спадкоємець" має право звернутися з позовною заявою до інших потенційних спадкоємців про збільшення розміру належної йому частки в спадщині. При цьому позивачу потрібно довести суду, що його інтерес, узгоджуючись із загальновизнаними в суспільстві засадами справедливості, добросовісності, а також розумності, повинен перебувати під належним захистом відповідних державних органів.

Суд, ретельним чином проаналізувавши усі наявні матеріали даної справи, за умови підтвердження істинності наведених обов'язковим спадкоємцем фактів, повинен ухвалити рішення про збільшення розміру гарантованої йому частки в охопленій заповітом спадковій масі [4, с. 116-117].

Окрім З. Ромовської, доктринальні погляди щодо обґрунтування наявності в суду права на ухвалення рішення про збільшення чи зменшення розміру обов'язкової частки у своїх наукових працях зазначають чимало дослідників. Перелік останніх, наприклад, складають А. Шамрук [5, с. 385] та інші вчені.

Однак далеко не всі вчені погоджуються з даним доктринальним підходом. Зокрема, як вказує Я. Турлуковський, на підставі ухваленого судом рішення розмір тієї частини спадкового майна, на яку не впливає свободи заповіту, можна тільки зменшити. Вказаний доктринальний підхід наведений вчений намагається обґрунтувати за допомогою таких доводів.

Вплив принципу свободи заповіту чинним законодавством обмежується лише на користь окремих представників 1-ої черги спадкоємців за законом. Але жодна з таких фізичних осіб ні за яких обставин не повинна зловживати правом на обов'язкову частку, яке надано їй ЦК України [6, с. 121].

Окрім Я. Турлуковського, доктринальні погляди щодо доведення наявності в суду права на ухвалення рішення про зменшення, а не збільшення розміру обов'язкової частки у своїх наукових розвідках наводять чимало дослідників. До переліку останніх, наприклад, належать Ю. Заїка [7, с. 33], О. Нелін [8, с. 97], Н. Павлюк [9, с. 354], Є. Харитонов [10, с. 876] та інші вчені.

На нашу думку, передбачений приписами абз. 1 ч. 1 ст. 1241 ЦК України розмір обов'язкової частки підлягає тільки зменшенню. Вказану точку зору ми доведемо за допомогою таких обґрунтовуючих суджень.

По-перше, зміст чинного законодавства нашої держави чітко передбачає різновид зміни розміру тієї частини спадкового майна, на яку не поширюється принцип свободи заповіту. Зокрема, згідно з абз. 2 ч. 1 ст. 1241 ЦК України, абз. 6 п. 19 Постанови Пленуму та абз. 8 п. 4.3 п. 4 § I р. 3 ч. III Методичних рекомендацій величина обов'язкової частки в спадщині може лише зменшуватися.

По-друге, суддя не повинен задовольнити позовну заяву про збільшення розміру обов'язкової частки. В протилежному випадку, вплив свободи заповіту суттєвим чином звужиться. А вищевказаний факт може призвести до настання негативних наслідків для певних осіб – заповідача і спадкоємців за заповітом. Даному судженню притаманне своє обґрунтовуюче пояснення.

А) Право заповідача на складання заповіту зазнає істотного обмеження. Даному явищу буде сприяти сукупність певних прав необхідних спадкоємців, а саме, на обов'язкову частку та на збільшення даної частини спадщини.

Наприклад, заповідач заповів усю спадкову масу, власником якої він є, своєму двоюрідному брату, водночас відсторонивши від участі в спадкуванні свою доньку, яка є малолітньою. В наведеному випадку участь в спадкуванні може взяти кожен зі вказаних спадкоємців. Однак не треба забувати про те, що зміст заповідальної волі обмежуватиметься певними майновими правами, які буде надано необхідному спадкоємцю - на обов'язкову частку в спадщині, а також на її збільшення за рішенням суду.

Б) Розміри спадкових часток спадкоємців за заповітом значно зменшаться. Вказане явище обумовлюватиметься реалізацією необхідними спадкоємцями свого права на обов'язкову частку в спадщині та задоволення судами позовів зазначених фізичних осіб про збільшення їхніх спадкових часток.

Наприклад, заповідач заповів усю спадщину, яка ним набута у власність, своєму повнолітньому сину, водночас відсторонивши від участі в спадкуванні своїй повнолітній доньці, яка визнана інвалідом 2-ої групи. В даному випадку кожен зі згаданих спадкоємців може взяти участь в прийнятті спадкової маси. Зокрема, донька заповідача має право стати власником $\frac{1}{4}$ частини спадщини, а син заповідача – $\frac{3}{4}$ частини спадщини. Але необхідно наголосити на тому, що у випадку збільшення величини частини спадкового майна, яка перебуває поза межами свободи заповіту, розміри спадкових часток таких спадкоємців можуть істотно змінитися. Наприклад, на підставі рішення, яке ухвалить суд, син заповідача буде мати право на набуття у власність $\frac{2}{3}$ частини спадщини, а донька заповідача – частини $\frac{1}{3}$ спадщини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008р. // Вісник Верховного суду України. – 2008. – № 6 (94). – С. 17-24.

3. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів стосовно охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя, схвалених рішенням Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України від 29.01.2009р. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/18563/>.
4. *Ромовська З. В.* Українське цивільне право. Спадкове право : підручник. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 264 с.
5. *Шамрук А.* Соотношение положений об обязательной доле наследства в российском и украинском законодательствах // Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия “Юридические науки”. Том 21 (60). – № 2. – 2008. – С. 383-387.
6. *Турлуковський Я.* Правова регламентація інституту обов'язкової частки в спадщині // Право України. – 2004. – № 2. – С. 118-121.
7. *Нелін О.* До питання спадкування за заповітом за Цивільним кодексом України // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 11. – С. 96-99.
8. *Павлюк Н. М.* Свобода заповіту та право спадкування обов'язкової частки: правовий аспект // Державо і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 49. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – С. 350-355.
9. *Заїка Ю. О.* Проблеми, що виникають при застосуванні спадкового законодавства // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 3 (67). – С. 30-35.
10. Цивільне та сімейне України : підруч. / за ред. Є. О. Харитоновна, Н. Ю. Голубевої. – К. : Правова єдність, 2009. – 968 с.

Кравченко О. Ю.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (м. Київ)

ВИДИ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

На сьогодні у юридичній літературі існують різноманітні підходи щодо видів корпоративних прав. Правильний поділ корпоративних прав допоможе більш точно та детально зрозуміти їх специфіку, що у подальшому сприятиме правильному вибору способів їх захисту. На доктринальному рівні підставами класифікації корпоративних прав є характер взаємозв'язку між зобов'язаним та уповноваженим суб'єктом та майнову чи немайнову природу корпоративних прав.

За характером взаємозв'язку між зобов'язаним та уповноваженим суб'єктом їх поділяють на абсолютні та відносні. Деякі науковці вважають, що корпоративні відносини поєднують у собі як абсолютні так і відносні правовідносини. Аргументом на користь того, що корпоративні відносини є абсолютними може слугувати те, що господарське товариство є власником майна, переданого учасниками для формування статутного капіталу. Одночасно, праву власника майна відповідає обов'язок усіх суб'єктів корпоративних відносин разом і кожного з них окремо не перешкоджати товариству в здійсненні його повноважень. Корпоративні відносини є також і